
Söderöposten

Medlemsblad för Söderöns Hembygdsförening

*Hans Gustavsson, Kråknäs, Långalma
Foto: Kenneth Meijer*

Nr 2 2013

Innehåll:

Söderöns Hembygdsförening, avgift, redaktion m.m.	sid	2
Ordföranden har ordet	sid	3
Protokoll och bilder från årsmötet	sid	4-6
Reportage från årsmötet.....	sid	7-8
Kråknäsaren, hemlig gäst.....	sid	9-10
Rovfåglar på Söderön	sid	11
Mitt kära Tuskö	sid	12-15
Wenn jemand eine Reise tut	sid	16-19
Årsmöte Upplands Fornminnes och Hembygdsförbund	sid	20
Kommande evenemang	sid	21
Bageriet i Älvsnäs	sid	22-23
Söderön - om byar, skiften mm	sid	24-31
Översiktsplan	sid	32-33
Döingar, oäktingar och nya kusiner	sid	34
Tidig vår på Söderön	sid	35
Söderöns Hembygdsförening, styrelse och övriga valda.....	sid	36

Söderöns Hembygdsförening

Styrelsenamn, tel. nr. m.m. finns på sista sidan.
Årsavgiften är 100:- / person. Plusgiro 15 28 61-1

Kolla på adressetiketten på sista sidan,
står det 13 vid adressen har Du betalat för 2013.

Kassör och ansvarig för medlemsregister
är Christer Mattsson.

Söderöpostens redaktion består av:
Hans Tibell, Viveka Westman och Bibbi Jansson.
För innehållet i artiklarna svarar respektive författare.
Ansvarig utgivare är Hans Tibell.

Har ni material (text eller bilder eller både och)
mejla till bibbij@spray.se

Ordföranden har ordet!

Kära medlemmar och Söderöbor!

Efter denna långa och gedigna vinter är det äntligen vår! Vår Hembygdsförening tittar fram ur drivorna, lite yr-vaken och ruggig, men fylld av tillförsikt inför sommarens alla aktiviteter! Gökotta, Nationaldag, vandringar, Söderödag mm - allt är möjligt och vädret kan knappast bli värre än förra året. Alla är välkomna och alla kan bidra på något sätt.

Söderön är uppskattad av alla. Sedan länge är stora delar klassade som riksintresse för både natur- och kulturvård. Jovisst - så är det. Vi vet ju att det är ett trevligt ställe. Bekymmer finns, t ex kollektivtrafik, skakig mobiltäckning, nedlagd skola, ingen affär. Allt detta är uppmärksammat av Söderöns Utvecklingsgrupp, men det är segt att göra något åt de problem som finns i alla glesbygder. Men var och en av oss kan bidra genom att sköta sitt hus och hem och hålla fred med grannarna och samverka för att förbättra.

Detta nummer av Söderöposten delas ut till alla hushåll. Därför vill vi presentera oss lite. Vi är naturligtvis politiskt och religiöst obundna och gör precis vad som faller oss in, vi lyder ingen utom medlemmarna. Pengar är visserligen en världslig sak, men inte utan betydelse, så därför är medlemsavgifter välkomna. Vi har inga museisamlingar eller byggnader, vilket gör livet mycket enklare, utan satsar helt på att förvalta det kulturella kapitalet. Det betyder att vi enbart ägnar oss åt trevliga fester och andra nöjen.

Alltså, välkomna som medlemmar och som deltagare på alla aktiviteterna!

Hans Tibell, ordförande

Söderöns Hembygdsförening

Protokoll från årsmöte 2013-03-17. Mötesplats Söderögården

1. Årsmötets öppnande

Styrelseledamoten Anders Westerberg förklarar årsmötet öppnat.

2. Val av ordförande för årsmötet

Till ordförande för årsmötet valdes Christer Mattsson.

3. Val av sekreterare för årsmötet

Till sekreterare för årsmötet valdes Bengt Skagersjö.

4. Val av två justeringspersoner

Till att justera årsmötesprotokollet valdes Ulla-Britt Jansson och Robert Carlsson.

5. Godkännande av dagordningen

Föreslagen dagordning godkändes.

6. Närvarolista och röstlängd

27 medlemmar är närvarande.

7. Fråga om årsmötet utlysts på rätt sätt

Kallelse till årsmötet har skett genom meddelande i Söderöposten nr 4 2012 och 1 2013, samt i annonstidningen Annonssnytt. Årsmötet godkände mötets utlysande.

8. Verksamhetsberättelse och ekonomisk redovisning för 2012

Verksamhetsberättelse för 2012 finns redovisad i Söderöposten nr 1 2013. Ekonomisk redovisning för 2012 utdelades vid mötet och föredrogs av föreningens kassör Christer Mattsson. Verksamhetsberättelsen och den ekonomiska redovisningen godkändes av årsmötet. Föreningen har för närvarande 353 medlemmar.

9. Revisionsberättelse

Revisionsberättelse redovisades av Margaretha Mattsson och godkändes av årsmötet.

10. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen

Årsmötet beslutade bevilja styrelsen ansvarsfrihet för 2012.

11. Val av föreningens ordförande för 2013

Hans Tibell omvaldes till ordförande på ett år.

12. Val av ordinarie ledamöter i styrelsen

Till ordinarie ledamöter i styrelsen omvaldes på två år Margit Bergström, Christer Mattsson och Bengt Skagersjö.

Ulla-Britt Jansson, Anders Westerberg och Viveka Westman kvarstår ett år.

13. Val av suppleanter till styrelsen

Till suppleanter i styrelsen valdes på ett år Robert Carlsson, Agnetha Eriksson, Hans Gustavsson och Bibbi Jansson, samtliga omval, samt Anders Wedin, nyval.

14. Val av revisorer

Till revisorer på ett år omvaldes Margaretha Mattsson och Lage Löwén.

15. Val av revisorssuppleant

Till revisorssuppleant på ett år valdes Mats Jorlin.

16. Val av ombud till Upplands Fornminnes- och Hembygdsförbund

Beslutades att ombud till Upplands fornminnesförbund utses av styrelsen.

17. Val av ombud till Söderögårdens Bygdegårdsförening

Beslutades att ombud till Söderögårdens Bygdegårdsförening utses av styrelsen.

18. Val av ledamöter i valberedningen, varav en sammankallande

Till valberedning omvaldes Arne Westerberg, Patrik Westerberg och Ann - Marie Frylmark med Arne Westerberg som sammankallande.

19. Fastställande av medlemsavgift för 2014

Beslutades att medlemsavgiften för 2014 skall vara oförändrad 100 kronor.

20. Behandling av inkomna motioner

Inga motioner har inlämnats till styrelsen.

21. Styrelsens förslag till verksamhetsplan för 2013

Styrelsens förslag till verksamhetsplan finns att läsa i Söderöposten nr 1 2013. Aktiviteterna annonseras efter hand i Söderöposten.

22. Övriga frågor

Dagboken 2012 har delats ut till alla medlemmar i föreningen med ett exemplar per hushåll. Presentkort på böcker utlottades till fem av de dagboksskrivare som medverkat. Ett stipendium från försäljningen av Brittias Bästa ska delas ut i samband med Söderödagen. Hans Tibell informerade om pågående översyn av skogspolitiken.

23. Årsmötets avslutande

Årsmötets ordförande avslutade årsmötet.

Bengt Skagersjö
Mötessekreterare

Christer Mattsson
Mötets ordförande

Justeras:

Ulla-Britt Jansson

Robert Carlsson

*Bilder från årsmötet.
Foto: Kenneth Meijer*

Hembygdsföreningens årsmöte 2013

Söndagen den 17 mars 2013 höll Söderöns Hembygdsförening sitt årsmöte, som vanligt i Söderögården. Drygt 30 medlemmar deltog. Christer Mattsson valdes till ordförande för årsmötet.

Punkterna på dagordningen klubbades utan överraskningar. Efter genomgång av verksamhetsberättelse, ekonomisk redovisning och revisionsberättelse beslutade årsmötet att bevilja styrelsen ansvarsfrihet för det gångna året. Hans Tibell omvaldes till ordförande för 2013. Anna-Britt Matsson lämnade styrelsen efter många år som ordinarie ledamot och nu senast som suppleant. Till ny suppleant valdes Anders Wedin från Mälby. Styrelsens sammansättning finns alltid sammanställd på baksidan av varje nummer av Söderöposten. Föreningen har för närvarande drygt 350 medlemmar.

Verksamhetsberättelsen för 2012 finns redovisad i Söderöposten nr 1 2013. Den ekonomiska redovisningen för 2012 samt protokoll från årsmötet finns med i detta nummer av medlemsbladet. Av den ekonomiska redovisningen framgår att föreningens ekonomi är god. Söderödagen ”regnade bort” men gav tack vare sponsring ändå ett överskott på drygt 2 000 kr. Ett antal exemplar av kokboken ”Brittas bästa” finns fortfarande kvar att köpa, så även föreningströjor och T-shirts med föreningens logotyp. Föreningen bekostar ett år i taget en bredbandsinstallation i Söderögården. Bredbandet har bl.a. använts vid de två introduktionsträffar i släktforskning som hållits under hösten under ledning av Marianne Söder. Verksamheten kommer att fortsätta 2013 i studie-cirkelform.

Den 16 maj 2002 skrev boende på Söderön dagbok och berättade om sin dag på Söderön. Den 16 maj 2012, dvs. på dagen 10 år senare, skrevs återigen en dagbok. Denna gång fick även fritidsboende, besökande m.fl. delta. Sara Söderström har bistått Hembygdsföreningen vid båda tillfällena. Drygt 30 bidrag och många bilder kom in, och de har sammanställts i en bok, som har delats ut till medlemmarna i Hembygdsföreningen med ett exemplar per hushåll. Vid årsmötet lottades 5 st. presentkort à 300 kr ut bland dem som medverkat med dagboksanteckningar. Ulla-Britt Jansson från Långalma fanns på plats och fick motta sin vinst plus applåder. Övriga vinnare kommer att få sina presentkort per post. De är Sven-Erik Berglund, Yttersby, Britta Olsson, Nolsterby, Irène och Anders Lindén, Långalma samt Kerstin Sjölander, Sundsveden.

Övriga exemplar av dagboken kommer att säljas vid föreningens kommande aktiviteter till ett pris av 60 kr. Dagboken trycktes i totalt 400 exemplar.

Söderöns Hembygdsföreningen, som bildades 2001, gav 2002 ut s.k. byfoldrar för alla sex byarna på Söderön. Arbetet skedde i studiecirkelform med EU-bidrag. Under 2012 har styrelsen arbetat med en revidering av foldrarna. Avsikten är att de nya foldrarna på samma sätt som för 10 år sedan ska delas ut till Hembygdsföreningens medlemmar samt till turistbyråerna i Östhammar, Öregrund och Forsmark.

Styrelsens verksamhetsplan för 2013 innehåller ett stort antal aktiviteter av olika slag. Utöver det som redovisas i verksamhetsberättelsen för 2012 (Söderöposten nr 1 2013) kan nämnas att det kommit flera önskemål om att upprepa några av de byvandringar som tidigare ordnats. En vandring från Nolsterby till Storvikaren planeras, troligen i början på maj. Söderödagen blir söndagen den 14 juli. Datum och tider för alla aktiviteterna kommer som vanligt i Söderöposten.

Försäljningen av föreningens kokbok "Brittas Bästa" har fortsatt. Det stipendium som är knutet till försäljningen av kokboken och som ska gå till någon ungdom med särskilt intresse för matlagning kommer att tilldelas Albin Wedin, Mälby, och utdelas vid Söderödagen. Albin går för närvarande kocklinjen på Gimo bruksgymnasium.

Efter det formella årsmötet vidtog en av årsmötets traditionella höjdpunkter, inmundigande av härliga smörgåstårter, som vanligt gjorda av Margit Bergström. Mötesdeltagarna lät sig väl smaka av. Stort tack Margit!

Mellan smörgåstårta och kaffe med kaka berättade Hans Gustavsson från Kråknäs i Långalma, "Kråknäsaren" även kallad, om sitt måleri och om sitt skulpterande i trä med motorsåg. Hans var Hemlig gäst till årsmötet.

Vid tangenterna Bengt Skagersjö

Ett stort tack

till Sara Söderström för all hjälp med dagboksprojektet 2012.

Styrelsen för Söderöns Hembygdsförening

Kråknäsaren hemlig gäst vid årsmötet

Årsmötets hemliga gäst Hans Gustavsson berättade efter årsmötet om sitt måleri och om sitt skulpterande i trä. Hans började teckna och måla redan i 4-årsåldern först i vattenfärg men senare också i olja. Gunnar Emanuelsson var enligt Hans en utomordentlig lärare i konst och teckning som betytt mycket för Hans intresse. Hans läste konst som tillval redan i grundskolan. 16 år gammal hade han sin första utställning vilket var i Harg. Allt Hans gör är inspirerat från Roslagen och Söderön. Hans har ett genuint naturintresse. Han är självlärd och har inte gått någon konstskola. Vi fick se ett antal teckningar och målningar i akvarell och olja.

*Hans Gustavsson, Kråknäs, Långalma.
Storspov i olja och en snabbskiss gjord i naturen*

Att göra skulpturer med motorsåg är ett annat stort specialintresse. Det är nog det som gjort Hans så känd i trakten. Att skulptera havsörnar har blivit lite grand av en specialitet. Ett exempel fanns med till årsmötet. Skulpturerna i parken på Sjötorget i Östhammar är också signerade Hans Gustavsson. De är helt fantastiska. De står också för Hans önskan att lämna någonting efter sig när han är verksam, skulpturerna är ju kvar till allmänt beskådande.

Hans har nyligen valts in i Nordic Wild Life Art vilket är en mycket fin merit. Troligen kommer han att ha en utställning 2014 på Stora Karlsö. För en utställning vill Hans ha ett 30-tal tavlor och 10 till 15 skulpturer, och alstren bör vara nya. Det blir därför ofta 2 till 3 år mellan utställningarna. Hans är ju ofta med i olika evenemang och visar hur det går till när han sågar, t.ex. på Söderödagen. Ju mer folk som kommer och tittar desto roligare tycker han att det är.

Det är mycket förberedelser att göra en träskulptur som ju är tredimensionell. Man arbetar sig utifrån och in. Det får inte bli fel. Om sågen kastar och man ofrivilligt sågar av näbben på den nästan färdiga örnskulpturen är det ju kört, skadan går inte att reparera. Hans använder en vanlig motorsåg och vanlig sågkedja och svärd. Genom att såga på rätt sätt kan han få det att se ut som om ytan är hyvlad, eller som om den är ruggad och liknar pälsen på en katt.

Ju mindre motivet är desto svårare är det att såga. Vi fick höra om ett motiv med en papegoja i en bur skuren i trä med två olika färger. Buren är ljus och papegojan är brun.

Naturligtvis tar Hans betalt för det han gör. Filosofin är att inte ta för lite för då är det ingenting värt, men naturligtvis inte så mycket att det inte går att sälja. Det är viktigt för Hans att känna att det blir rätt köpare och att alstren kommer på rätt plats. Der händer också att Hans skänker alster som kan gå till välgörande ändamål.

Vid tangenterna och fotograf Bengt Skagersjö

Speedwayåkare

Rävarna på Sjötorget i Östhammar

Rovfåglar på Söderön

I nummer 4 2012 av Söderöposten så berättade jag om ett besök hos tjäder-tuppen. Det är inte bara tjäder och småfåglar som finns på Söderön. Det finns en hel del olika rovfåglar.

Av de jag själv har sett kan nämnas ormvråk, fiskgjuse, sparvhök samt havsörn. Under perioden jan – april så ser man ofta havsörn om man är ute och promenerar på Söderön. Ibland har man tur och kan se flera exemplar samtidigt. Rekordet inom familjen har min fru, som vid ett tillfälle såg 5 örnar svävande över trädtopparna. Att hon dessutom stod på tomten och fick ta del av denna upplevelse gör ju inte saken mindre trevlig.

En helg nu i början av februari, med vackert vinterväder, var vi ute och promenerade både dagarna. På lördagen hann vi inte mer än utanför huset innan en havsörn (minst 4 år gammal, då den hade ett vitt streck längst ut på stjärten) kom flygande på låg höjd.

På söndagen så bestämde vi oss för att göra en skogs promenad och bland annat kolla om tjädertuppen var hemma. Det var han inte. Däremot så dröjde det inte länge förrän en havsörn kom flygande över huvudena på oss.

Jag har haft ett fiskgjusepars bo under viss uppsikt under ca 5 år. Fiskgjusarna kommer till sin häckningsplats i månadsskiftet mars och april. Ungarna brukar lämna boet i mitten av juli och fåglarna startar sedan sin flytt till Afrika, där den övervint- rar, i månadsskiftet augusti och september.

Under 2012 så observerade jag att det uppstått en konkurrens mellan fiskgjusarna och örnen. Jag fick även liknande rapporter från andra. Då fiskgjusen räknas till en av de fåglar som är mest känsliga för störningar vid boet, så bestämde jag mig för att ligga extra lågt med mina observationer under 2012, detta då de stördes av örnnarna. Jag ville inte öka störmomentet genom min närvaro.

Bilderna visar en havsörn fotograferad i Yttersby en fin vintersöndag i februari och en fiskgjusebo Kenneth Meijer www.naturibild.se

Mina barndomsdagar i kära Tuskö.

Att min familj överhuvudtaget hamnade i Tuskö är för mig ännu en gåta. Hur kan man välja att hyra en stuga på en plats dit man inte kan komma ända fram utan bil??

Min pappa Sune Grönbladh hade sett en uthyresannons "någonstans" och tillsammans med min mamma Bie, måste de ha tyckt att beskrivningen av det jag förstått kallas "kaptens" ha verkat tillräckligt charmigt för att prova att hyra. Pappa Sune arbetade som lärare på läroverket i Östersund och mamma var hemmafru. Att de ville söderut under sommarledigheten var inte så märkligt eftersom de båda var uppvuxna i Sala och hade bott flera år i Uppsala under min pappas studietid.

Min far, jag och min syster framför Högalundshuset.

Så hände det sig att jag en junidag sommaren 1958 kom till Tuskö. Vem chauffören var vet jag inte, men inte kände han till Bergströms stuga, som vi kallade huset. Men det var så vi kom till byn i taxi... sedermera alltid med trevliga Stig Nilsson från Östhammar. Vi åkte alltså tåg från Östersund till Sala där stopp gjordes för att hälsa på alla släktingar. Resan gick sedan vidare till Uppsala, därifrån blev det buss till Östhammar, och sist en taxitur till byn.

Så kom det sig att chauffören som inte hittade, stannade till utanför Vilma och Birger Höglunds gård, min mor gick ut för att få en vägbeskrivning och passade

samtidigt på att fråga om vi kunde köpa mjölk av dem under sommaren. Svaret som hon fick: jo men visst, ledde till en livslång vänskap. Och här startar mina härliga sommarminnen hos Birger och Vilma, deras son Kalle (Karl-Erik), deras sommarbarn, fosterbarn och kusinbarn, som fanns att leka med. För oj vad det lektes, men också jobbades. Min syster Eva och jag var otroligt djurintresserade, vi älskade att hämta hem korna inför mjölkning, inte bara till kvällen utan ibland även tidiga mornar!!

Sommarbarnet Gun från Hägersten och jag fick företa oss de mest märkliga saker med djuren. Vi tyckte så synd om grisarna som hela tiden fick vara i sin lilla stia. Vi rusade in till Birger och sa: snäääälla kan vi inte få släppa dom lösa i hela lagården? Ha, ha, ha skrattade Birger och gav sitt medgivande, så medan grisarna njöt (?) av sin frihet passade vi på att städa i stian. Säkert satt vi in en blombukett i något hörn. Jamen kalvarna då, de som tydligen var för små för att vara ute i hagen om dagarna, dom var det ju också synd om, in till Birger igen, snäääälla kan vi få gå ut och gå med dom? Ja, kanske var det någon som såg två flickor ute och gå med varsin kalv med läderhalsband och rep. Men hjälp vad de drog och skuttade !!! Å hästen Vinetta, som vi fick rida på, men som sen absolut inte skulle gå tillbaka hem till gården med oss på ryggen. Hon lyssnade först när vår storebror sa till. Kanske tog hon bara kommando av en man?

Sommarbarnet Gun med en av de kalvar vi var ute och rastade.

Kattungarna vi fick leka med, alla härliga bad vid Tuskö täppa, hässjorna vi fick vara med att fylla, hölassen vi fick åka, Vilmas fikabröd som vi fick njuta, vilken bagerska hon var oj oj oj!!! Ja, vilka härliga människor Birger

och Vilma var, jag näst intill avgudade dem. Men TV hade de inte de första åren vi var i byn, så det såg vi hos Carlssons på Vikarudden. Högtidligt i mörkt rum såg vi Perry Mason. När byns ungar åkt hem var mina föräldrar och jag ibland kvar på en fika. En gång frågade morfar Emanuel om pappa ville ha en abborre. Har du varit ute och fiskat frågade pappa. Nej, jag menar en liten jäkel i kaffet fick han till svar. Här utvecklades också en varm och livslång vänskap.

Vilma och Birger kommer i sällskap med fosterpojarna Ulf och Leif, det ska fikas hemma hos oss i Högalund

När det skulle handlas cyklade vi till Långalma och handlade hos Britta och Arne Olsson. Härliga människor, som mina föräldrar också tog en fika tillsammans med ibland. Britta blir alltid förvånad över att jag fortfarande känner igen henne om vi ses på "Temahallen" i Östhammar.

Ja det var "sköna" människor i byn: Isidor med fjällan Astrid, postJohn, som man tillsammans med Vilma kunde få åka med till stan, Svanbergs pojkar som jag även idag stöter på, också Hildam, som enligt rykten inte gillade fruntimmer (förvånad när jag läste att han cyklade på en damcykel). Han sägs ha fått en postförsändelse till fru Hilda, varpå han bytte namn till Lars. Både han och morfar Emanuel gjorde fina slafat, jag äger två.

*Mannen med skinnhjälm är Isidor,
82 år.*

Så blev man tonåring och ville ut och dansa. Vi åkte en massa ungdomar på en kärra bakom en traktor, vems vet jag inte. Vi for till Färgärde brygga och rodde sen i omgångar till Krutudens festplats. Undrar vem som ägde båten?

Vi hyrde kaptens hus 1958-1959, sommaren 1960 hyrde vi av Vilmas bror i Långalma. Åren 1961-1968 hyrde vi Högalund av Anton, kusin till Gertrud Carlsson tror jag. Så skulle Anton sälja, förmodligen ansåg mina föräldrar att priset på gården var för högt för dem. I det läget säger Birger att nu får ni väl sluta att hyra och skaffa något eget. Sagt och gjort, de köpte komten vid Djupmyren. Birger och Bromsängs-Gösta satte upp en stuga av timmer, bl a från Birgers stall.

År 1969 var det dags att flytta in i den stuga som vi nu bebor. För några år sedan fick vi tack vare Jonny Evansson en perfekt utbyggnad, där vi har dusch och toa. Han har också gjort vår fina veranda!

Stugan kallas Brunkulla efter Jämtlands landskapsblomma, där Östersund, varifrån vi kommer, ligger. Sedan år 2003 är det jag och min man Anders som äger stugan. Där trivs vi året om, men snörika vintrar är det svårt att komma fram.

Jag som skriver och berättar heter Britt-Marie Carlsson och är lika förtjust i Tuskö nu, som jag blev för 55 år sedan

*Flickan med Vilmas blombukett är jag,
förmodligen år 1962.*

Wenn jemand eine Reise tut, so kan er was (etwas) erzählen.

Den tyska frasen sitter kvar i mitt huvud från någon tysklektion i realskolan i Östhammar. Översätter man det blir det väl ungefär, att den som gör en resa har något att berätta. Jag tänkte väl att någon gång skulle man få användning av den och nu är det dags. Jag har gjort en resa.

Nu ska jag inte trötta ut er med en hel reseskildring av Åkes och min resa till Mexiko, med ett par avstickare till New Orleans och San Fransisco när vi ändå så att säga hade kommit oss för med resan. Utan det blir några tankar om min farfars bror, Mattias Eriksson, som dog i en gruvolycka i norra Mexiko.

Jag har av Britta Olsson i Nolsterby, som är systerdotter till Mattias, fått en hel del brev som har med Mattias att göra.

Mattias åkte iväg, som så många andra under den här tiden, till Amerika. Resan kom väldigt hastigt på och ryktet gick att han väntade barn med en kvinna. Året var 1897 och Mattias var 19 år.

1898 skriver han hem och berättar han är i San Pedro i norra Mexiko. Han tackar för brevet han har fått, så tydligen har han meddelat sin adress tidigare. Han frågar efter sina släktingar och vänner och tycker att dom har varit slöa med att skriva till honom. Han arbetar i en guld- och silvergruva, men har planer på att söka sig till Kalifornien eller Alaska. Han tycker inte om mexikanerna, ”dom äro riktiga vildar, går barfota året runt och icke en vit man går ut om kvällen, då många blivit skjutna”. Och det är ”timligen varmt, så varmt har vi icke någon tid på året der hemma”. Det kanske är därför han vill söka sig norr-ut.

Han vill ha förlåtelse för att han inte har betalt tillbaka pengarna som han fick låna till resan ”men ni bör icke tvifla ni skall få dom sam tajm”. Och så hade han ju lovat lillasyster Elin en present och den skulle också komma.

Han avslutar brevet med att skriva om att det drar ihop sig till krig mellan Spanien och Mexiko och att det kanske innebär hårda tider även i Amerika.

Sen dröjde det ända till 1901 innan han skriver nästa gång. Han börjar sitt brev ”Älskade föräldrar och syskon och hem”. Han ”lefver och har temligen go hel-sa”. Han ber om förlåtelse för att inte har skrivit på så länge, men skyller bland annat på att det inte hade funnits något postkontor där han bodde. Nu är han i Macosari, också i norra Mexiko. Resan tillbaka till Amerika har tydligen ännu inte blivit av.

Han skriver även i det här brevet om dom vilda infödingarna, att han inte träffar så många vita. Han har vid ett tillfälle varit svårt sjuk, men det fanns ingen doktor, bara dessa vildar.

Han är väldigt imponerad av de höga bergen som är flera tusen fot höga och så härjar smittkopparna inte långt därifrån, flera personer dör dagligen. Han frågar efter många släktingar och bekanta och vill att dom ska skriva så fort dom kan. Han avslutar brevet ”Venskapsfullt eder Martin Ericksson”. Han har alltså ändrat sitt namn från Mattias till Martin. Det kanske var lättare att säga på engelska.

I september 1903 får så Mattias föräldrar och syskon i Nolsterby, beskedet att han har dött i en gruvolycka. Brevet är skrivet på engelska och undertecknat av Peter F. Hook, förman vid gruvföretaget 4C company i Cannanea i norra Mexiko. Det finns även en svensk översättning med.

Hook berättar vad som hänt den 10 september. Att Martin gått ner ensam i gruvan vid middagstid, de andra hade gått ner före. Korgen som han förs ner i, släpper och han faller ung. 500 fot och dör omedelbart. Trots det höga fallhöjden är kroppen inte sönderslagen och ”endast Gud vet hur olyckan gick till”. Hook berättar vidare att de hade arbetat tillsammans i två år och att han ansåg sig känna Martin ganska väl.” Martin var förman och en hederlig och respekterad ung man”.

Begravningen hade ägt rum dagen efter olyckan, alltså den 11 september och Hook hade dragit försorg om att Martin fick en kristlig begravning. Han var ledsen för att det inte fanns en lutheransk präst att tillgå, men en metodistpastor tjänstgjorde.

Efter Mattias död, släkten här hemma fortsatte ju att kalla honom Mattias, hade Peter Hook gått igenom hans saker, för att få tag på en hemadress. Brevet om dödsbudet var adresserat till Lotta Eriksson, Mattias syster, som senare gifte sig med Alfred Gustafsson i Kråknäs.

Hook skriver att han inte hittat några pengar eller papper av värde i Mattias rum, bara några få brev och fotografier. Mattias har dock inestående lön, som Hook ska skicka till föräldrarna, bara han vet att han har rätt adress. Så han ber att dom ska höra av sig.

Han bifogar också ett tidningsurklipp från en amerikansk tidning. Där skriver man om olyckan, litet personligt om Martin Eriksson och om begravningen och att det var många vänner närvarande.

I november 1903, kommer ett nytt brev från Peter F. Hook. Han skickar de pengar som Mattias hade innestånde, minus det han var skyldig i handelsboden. Han hade också kollat upp med banken och med Mattias vänner, om det fanns skulder eller tillgångar, men hade inte fått fram att så var fallet. Han skickar de brev och fotografier som fanns i Mattias rum, liksom hans fickur. Han blev begraven i sina nyinköpta kläder och de gamla var det för dyrt att skicka, om inte föräldrarna ville något annat. Han ber om ett svarsbrev, så att han vet att pengarna har kommit fram och om det är någonting annat han kan göra för familjen, så ska han stå till tjänst.

Därmed var Mattias, Martin, Erikssons liv avslutat. Han dog alltså 24 år gammal.

Bland de brev som Hook tagit till vara i Mattias rum och skickat till Sverige, fanns ett från ett företag i Wisconsin, Minneapolis, Blue Grass Land Company. Det var daterat den 27 juni 1903.

Det är en mr Paulsson som skriver att det är inte ofta han fått motta brev från en så långt fjärran boende landsman. Han känner till klimatet i Mexiko och förstår att det inte är rätta platsen för en skandinav att bo på. Hans företag handlar med mark. Det är många svenskar som bor i Minnesota och de klarar sig bra på spannmålsodling och kreatursavel. Han har några markförslag till Mattias. Det är både med skog som är färdig att huggas, bra odlingsmark och en hel del fiskrika sjöar. Han säger att företaget har billiga priser och att om dom är flera som köper områden samtidigt, kan det bli ett ännu bättre pris.

Men jag undrar om det här var något realistiskt för Mattias, han hade ju inga pengar sparade.

Och så var det brevet från Wilhelm Hedlund i Wickhaven, Pennsylvania, som handlade om helt andra saker. Hedlund har damadresser att lämna ut. Det kostar 75 cent för en adress eller tre adresser för 1 dollar. Om Mattias dessutom sänder en rakkniv! kan han få en adress gratis. Han har många adresser till svenska damer i lämplig ålder.

Och han har speciellt ett bra erbjudande. Det är en svensk handelsman i Alabama som har en dotter på tjugo år, som fadern vill ha en svensk ungar till, men det finns ingen i deras närhet. Sen följer en hel utläggning om hur kontakten med damerna ska gå till och allt ska naturligtvis ske genom hr Hedlund, det är ju hans affärsverksamhet. Det verkar nästan som att han ska ha insyn i korrespondensen, ända tills paret eventuellt gifter sig.

Särskilt känsligt var det om Mattias var intresserad av den här handelsmansdottern, hon skulle inte få veta att adressen lämnats ut i sånt här sammanhang.

Och så är han bokhandlare också. Han har böcker på svenska som handlar om kärleksäventyr, där man talar ”rätt ut om ämnet kärleksäventyr vid nattetid”. Det här finns inte att läsa i någon tidning och böckerna kostar 10 cent st. Böckerna ”äro förseglade och med mycket grofv läsning”.

Både brevet från markföretaget och det från Wilhelm Hedlund, var daterade i juni 1903, så då hade väl Mattias allvarliga tankar på att lämna Mexiko. Men det hanns inte med.

Det blev kanske en krystad anknytning mellan vår resa, Mattias och det tyska uttrycket. Men när Åke och jag flög in över de mäktiga Sierra Madre-bergen på vår resa, kändes det litet speciellt att veta att där nere någonstans hade min farfars bror levat och dött för 110 år sen.

Viveka Westman

Svåra lådor

Vi åker själva runt och delar ut Söderöposten till medlemmarna, naturligtvis för att spara porto. Men ibland blir det fel och medlemmarna får ingen tidning, därför att vi lagt den i fel låda.

Mycket beklagligt, men oftast beror det på att vi inte begriper märkningen på lådorna. Alltså ber vi er att märka era postlådor på något sätt, så att vi kan leverera Söderöposten snabbt och korrekt.

Vi tackar på förhand!

Hans Tibell

Årsmöte

Upplands fornminnes och Hembygdsförbund har hållit sitt årsmöte. Vård i år var Bälinge Hembygdsförening. Man hade satt ihop ett digert program med visning av sina samlingar i lantbruksmuseet, skolan och fattigstugan. Vi hann även med ett besök i kyrkan och innan årsmötesförhandlingarna blev vi serverade en rejäl lunch.

Söderöns Hembygdsförening har nu uppnått ett så stort antal medlemmar att vi får delta med fem ledamöter på stämman, vilket vi också gjorde.

I år har föreningen skickat in en motion till Sveriges Hembygdsförbunds riksstämma i Sundsvall i maj. Stämman går i år i skogens tecken och Söderöns Hembygdsförening vill med sin motion understryka det viktiga i att alla sidor blir belysta när det gäller vår skog och skogshanteringen. Motionen förbereddes på årsmötet i Bälinge och av de åsikter som framkom verkar det som att vår förening är rätt ute.

Viveka Westman

Deltagare vid Upplands fornminnes och Hembygdsförbunds årsmöte.

Från vänster: MajBritt Johansson, Hökhuvud, Pia Eriksson, Margit Bergström, UllaBritt Jansson och Hans Tibell, samtliga från Söderön.

Kommande evenemang på Söderön

Gökotta vid Boruddu

Söndag 19 maj kl. 06.00

Medtag matsäck och gärna kikare och fågelbok.

För vägbeskrivning ring Viveka 073-913 29 35
eller Christer 0173-704 90.

Nationaldagen 6 juni kl.12.00

Nationaldagens firande i Bygdegården

Högtidstalare Christer Pettersson

Samarr. med Bygdegårdsföreningen

Midsommarfirande vid badplatsen Älvsnäs

Fredag 21 juni kl. 14.00

Arr: Föreningen Yttersby/Elfnäs

Blomvandring lördag 6 juli

Samling vid f.d. Långalma skola kl. 9.00.

Medtag matsäck och flora.

Söderödagen söndag 14 juli

Bygdegården kl. 12.00

Samarr. med Bygdegårdsföreningen

Bageriet i Älvsnäs

Många gånger har vi hört om bageriet och bageritomten i Älvsnäs och branden som förstörde alltsammans. Nu berättar en som var med, det är Erik Ekman som var son till bagaren Algot Ekman.

Algot Ekman var född 1904, samma år som hustrun Anna, och var lärling hos bagaren Pettersson i Munsarby i Dannemora. Även Anna var från Dannemora. När bageriet i Älvsnäs blev ledigt ca 1930 köpte Algot detta och familjen flyttade dit. Den äldste sonen Erik var bara 4 år då, nu är det han som berättat om vad som hände.

Bageriet och familjen Ekman, möjligen företrädaren.

Mjöl köptes av bönderna och man bakade såväl spisbröd som mjukt matbröd, gärna med kryddor som pomerans. Det sentida ryktet om fläsktärningar kan inte bekräftas – Erik Ekman tycker inte det verkar sannolikt eftersom brödet skulle bli alltför tungt.

Efter det första året i Yttersby skola blev det sommar och tidig höst 1933. Erik skulle gå till Lotsholmen och beställa mjölk, men hörde att det lät underligt och knäppte i golvet på andra våningen. Han fick svaret att det nog var

blåsten som drog i huset och med det beskedet fick han gå, men det var ingen vind att tala om den dagen. På hemvägen vid Kungör såg han elden och fick bråttom – det var hela bageriet som fattat eld. Man försökte släcka och pytsade vatten, Algot skulle klättra upp till andra våningen för att rädda ett vandningspris i skytte – som skulle vandra vidare – men rutan small och stegen brast och han föll ner. Lillebror Gunnar var bara 2 år och försvann i den allmänna villervallan, men återfanns senare sovande under en presenning. Allt var förgäves och bageriet var totalförstört. Orsaken var att den vedeldade ugnen i bottenvåningen hade haft en spricka i murningen. Bageriet blev aldrig återuppbyggt utan ersattes så småningom av en sommarstuga.

*Från vänster Erik Ekman, okänd, Ingmari Nyberg,
Anna Ekman*

Efter katastrofen flyttade familjen tillbaka till morfar och mormor i Danne-mora som hade bryggeri och Erik fick byta skola redan det andra året. Efter en tid öppnade Algot bageri i Gamla Uppsala, men när kriget kom blev han inkallad och vår sagesman Erik fick hoppa in i firman och hjälpa till. Han blev sedan själv bagare i 20 år, och är numera en mycket minnesgod pensionär.

Berättat för Hans Tibell av Erik Ekman

Söderön – om byar, skiften, byggnadstyper mm.

Utdrag ur ett pågående arbete "Tuskö by och Tuskö Täppa bybeskrivning" av Bengt Skagersjö, föranlett av Söderöns Hembygdsförenings pågående uppdatering av de byfoldrar för de sex byarna på Söderön som Hembygdsföreningen gav ut 2002.

Roslagen och Söderön

Roslagen är namnet på skärgården utanför Upplands kust och fastlandet närmast innanför och innefattar både öar och fastland längs Upplandskusten. Det finns inga entydiga gränser för Roslagen som omfattar området från Danderyd i söder till Öregrund i norr. Området mellan Östhammar och Öregrund är låglänt. Där det idag är åker- eller kärrmark gick tidigare viktiga segelleder. Området runt Öregrund kallades tidigare för Norrön. Området söderut heter fortfarande Söderön.

Söderön är alltså en del av Roslagens kustområde. Gränsen för Söderön går i norr vid Snuggsund i Björnäs, vid Bromsäng på Tvärnö i sydväst, och vid Älvsnäs och Sundsveden i sydost.

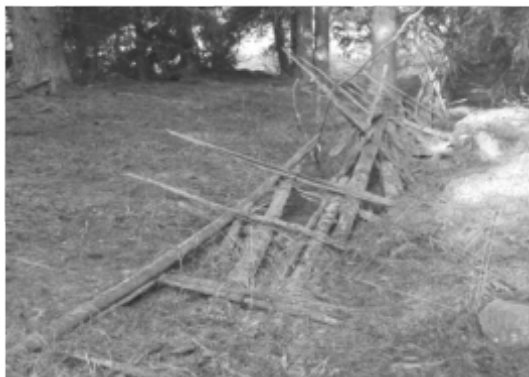

Söderön, foto av karta från 1701, upprättad av lantmätaren Jakob Braun.

En viktig farled gick tidigare mellan Granfjärden och Rackfjärden vid Söderby-Karlsäng. Farleden var farbar en bit in på 1800-talet. Vid gården Snuggsund stannade fiskarna för kaffe hos bonden som då bytte till sig strömming. Detta kallades för att "snugga", därav det ovanliga gårdsnamnet.

Söderön och byarna på Söderön

Naturen på Söderön är måttligt kuperad med berggrund som här och var ligger i dagen. Landskapet är genombrutet av dalsänkor som är före detta grunda havsvikar. Kulturlandskapet har många ålderdomliga drag, t.ex. de samlade klungbyarna som oftast är anlagda på någon höjdformation med dalstråk som vidgar sig till större odlingsbara områden. Rikligt förekommande ängslador i byarnas utmarker för förvaring av hö vittnar om tidigare ängsbruk. Merparten av dessa ängslador är dessvärre i dag i stort förfall. Söderöns kulturlandskap präglas också av omfattande störgårdsgårdar som här och var finns kvar men oftast håller på att förfalla de också.

Störgårdsgård

Ängslada

Med by menas vanligen ett antal gårdar, som genom att deras ägor berör eller är blandade med varandra, utgör en bebyggelsemässig enhet. Med gård menades en skattlagd, mantalssatt bondgård. Mantal är idag närmast att jämföra med taxeringsvärde. En by kan även innehålla "hus" dvs. en mindre egendom vanligen benämnd lägenhet och som inte var mantalssatt.

På Söderön finns sex stycken större bybildningar, Björnäs, Långalma, Mälby, Nolsterby, Tuskö och Yttersby. Mellan byarna slingrade sig tidigare grusade landsvägar som finns angivna på de tidigare lantmäterikartorna från 1700-talets senare del. Med smärre förändringar har vägarna på Söderön i dag samma sträckning som tidigare, men de är nu belagda. Vägen till Tuskö Täppa och vidare mot Tvärnö är dock av senare datum.

Byarna har vuxit fram efter hur terrängen gett förutsättningar. Nolsterby och Mälby har därför fått radbyliknande karaktär, medan de övriga byarna inom området vuxit fram som klungbyar där gårdarna ligger samlade i en klunga, ofta runt en vägförgrening.

Riksintresse enligt kommunens översiktsplan

Enligt Östhammars kommuns översiktsplan från 2003 ingår Söderön och Tuskö by i ett område av riksintresse för kulturmiljövården. Som motivering för riksintresset anger översiktsplanen att Söderön utgör ett skärgårdspräglad odlingslandskap med välbevarad äldre bebyggelsestruktur. Här finns bymiljöer med järnåldersgravfält och med 1700- och 1800-talsbebyggelse samt ett vägnät av hög ålder. Odlingslandskap med betesmarker, små åkrar med odlingsrösen och stenhägnader samt sjöbodplatser som hör till vissa av byarna karakteriserar området.

För att tillgodose riksintresset är det enligt översiktsplanen av stor vikt att Söderöns bebyggelsestruktur och de äldre enskilda byggnaderna bevaras och inte utsätts för förändringar som skadar områdets karaktär. Området bör enligt planen inte utsättas för åtgärder som försvårar jordbruksdrift eller stör landskapsbilden. Enligt översiktsplanen bör det öppna landskapet behållas. Östhammars kommun har påbörjat en översyn av 2003 års översiktsplan som planeras vara klar och antagen i slutet av 2014 och i laga kraft 2015.

Solskifte, enskifte och laga skifte

Solskiftet beskrivs redan i de medeltida landskapslagarna. Solskiftet, som föregåtts av andra skiften med oklar innebörd, har fått sitt namn av att den gård som låg längst i öster i byn skulle ha den östligaste tegen i varje åkerparti, närmaste granne väster om denne fick den närmaste tegen åt väster osv. Tegarna följde alltså solens gång från öster över syd och väst mot norr och tegarna följde alltid varandra i samma ordning. Med hemmansklyvningar och växande antal gårdar i byarna delades tegarna med tiden upp i allt smalare delar. Lotter som inte var bredare än 2 – 3 meter kunde förekomma vilket var besvärande från brukningssynpunkt och ställde stora krav på grannsämja och samverkan när det gällde brukandet av marken, plöjning, sådd, skörd osv. Arbetet på åkern var tvunget att samordnas även om ägandet var individuellt. Alla tegar måste sås samtidigt, med samma gröda, och skördas vid en gemensam tidpunkt.

Byarna på Söderön har aldrig legat i regelbundet solskifte och har därmed inte heller haft reglerade bytomter. Enskiftet som förordnades år 1807 syftade till att samla all mark i ett block kring varje gård. Enskiftet förutsatte därför att bebyggelsen upplöstes och att gårdarna flyttades ut från byarna (skiftades). Motståndet blev kraftigt och ett mer allmänt genomförande skedde endast i Skåne (Rutger Maclean, Svaneholms slott).

Laga skifte som följde därefter beslutades genom 1827 års skiftesstadga och fick en revolutionerande betydelse för landsbygdens struktur. Man ville lägga samman jordägarnas ägor i så få skiften som möjligt. Gårdarna tilläts nu fördela jorden på ett visst begränsat antal enheter. Laga skiftet innebar också en upplösning av byarnas bebyggelse. Den tidigare samlade bebyggelsen ersattes av utspridda enskilda gårdar. De utflyttade gårdarna förlades oftast till goda jordbruksmarker i byns utmarker. Som exempel flyttades fyra av Tuskö bys då tretton gårdar ut från byn, i Långalma sex av fjorton gårdar, i Nolsterby flyttades två och i Yttersby också två gårdar ut.

Storskifte genomfördes på 1760-talet och laga skifte under perioden 1844 – 1871. Med laga skiftet försvann den tidigare bygemenskapen eller bytvånget, byalagets makt var bruten och den privata ägande- och bestämmanderätten gällde fullt ut.

Lägenheter och småtorp

Efter laga skiftet började en småbrukarbebyggelse av främst ”lägenheter”, dvs. mindre, icke mantalssatta egendomar, att växa fram. Lägenheterna avstyckades oftast på byarnas utmarker. Tomten lades företrädesvis i en söderslutning och bebyggdes som en liten gård.

En lägenhet skiljer sig från ett torp genom ägandeformen. Torparen arrenderade sitt torp av en bonde, markägare eller adelsman, medan lägenhetsinnehavaren äger sitt ställe själv. Lägenhetsinnehavare äger ingen del i t.ex. byns fiskerättigheter. Majoriteten av lägenhetsinnehavarna på Söderön hade vid den tiden anknytning till sjön, exempelvis kaptener, sjömän eller pråmskeppare. Hustrun skötte då det lilla jordbruket under de perioder när maken var ute till sjöss. Andra lägenhetsinnehavare var t.ex. byggmästare och senare åkare.

Jordägande bönder, torpare m.fl.

Befolkningen på Söderön har länge nästan uteslutande utgjorts av självägande bönder för vilka jordbruk och boskapsskötsel varit den viktigaste näringskällan. I äldre tider utgjorde fisket, främst strömmingsfiske, och kustseglation viktiga binärningar. Fisket som binäring ersattes så småningom av skogsbruk. Skogen har varit av stor ekonomisk betydelse för Söderöborna. Hantverkare och torpare utgjorde före 1800-talets slut en mycket liten befolkningsgrupp. De indelta soldaterna, en eller två för varje by, hade ofta större betydelse.

Byggnadstyper på Söderön

Före 1800-talets mitt dominerade parstugan som mangårdsbyggnad på Söderön. En parstuga har en symmetrisk plan med vardagsstuga och helgdagsstuga

på ömse sidor om en förstuga med en bakomliggande kammare. Oftast byggdes den i en våning för att så småningom ibland förses med en inredd vindsvåning. Omkring förra sekelskiftet försågs många sådana parstugor med glasverandor i två våningar.

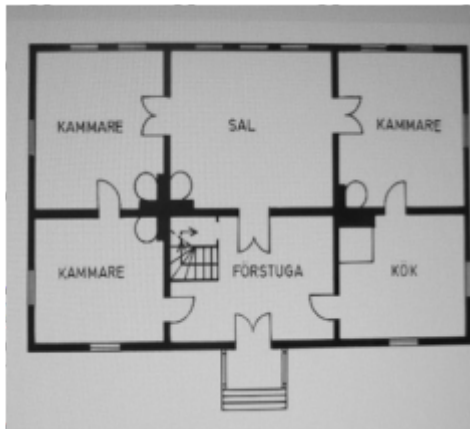
Parstuga, planlösning

Endast ett fåtal parstugor finns idag bevarade på Söderön. Ett exempel på en restaurerad gård med parstuga är Sigvardsgården i Tuskö (Tuskö 5:3), namnet efter Sigvard Jansson (1915 - 1999) som tidigare under många år brukade gården. Mangårdsbyggnaden är uppförd 1801. Den flankeras av en brygghuslänga och en f.d. hölada med källare i gråsten, båda uppförda under 1800-talets första hälft. Sigvardsgården var tidigare en s.k. kronogård som byggdes av staten. Gården är en jordbruksfastighet och har rätt till fiske i byns fiskevatten och har egen sjöbod vid Tuskötäppan.

Sigvardsgården i Tuskö

Parstugorna ersattes senare av mangårdsbyggnader med sexdelad plan eller med korsplan. Sådana hustyper började byggas på 1840-talet. Korsplanelshuset är mycket vanliga på Söderön. De har förstuga, sal, kammare och kök samlade kring en centralt placerad murstock. Entrén är antingen placerad mitt på fasaden eller vid ena sidan, och ofta försedd med veranda. Byggnaderna panelades, till en början med stående lockpanel, senare oftast med stående fasspont. Byggnaderna målades oftast med Falu rödfärg.

Sexdelad plan

Korsplan

Den sexdelade planen har salen placerad i husets mitt och är försedd med sidkammare på vardera sidan av salen, plus kammare, kök och förstuga på bottenvåningen, samt två gavelkammare på vindsvåningen. Huset får med sina dubbla rumsrader en bred gavelfasad. Byggnaden är ofta försedd med en öppen eller inglasad veranda. Hustypen kallas även för salsbyggnad.

Byordning, bystämma, byalag och byåldermän

Ett så komplicerat samarbete som fordrades i det tidiga bondesamhället krävde noggrant utarbetade regler. Dessa fanns i den s.k. byordningen. En byordning är en av jordägarna i en by antagen stadga om gemensamma angelägenheter t.ex. hägnadsbestämmelser, gårdsgårdssyn, väginspektion, tid för slätter, fördelning av fiskeplatser, jakt, användning av kvarnar och sågar mm. Föreskrifter om brandskydd var också vanliga i byordningarna, t.ex. förbud att bära eld mellan gårdarna. Även åtaganden om fattigvård kunde ingå i byordningen. Staten gav 1742 ut en s.k. mönsterbyordning som man ville att varje byalag skulle använda sig av. Mönsterbyordningen fick ganska stort genomslag, men det tog ytterligare 40-50 år innan byarna på Söderön fått sina byordningar.

Byordningen antogs av bystämman som sedan övervakade att den efterlevdes. Byåldermannen var bystämmans ordförande. Sysslan gick vanligen i skift mellan bymännen. En s.k. byklubba för Tuskö by finns bevarad. Klubban är sextonkantig med en yta för var och en av de då sexton gårdarna i byn med namn eller bomärke inskuret för respektive gård.

Byklubba

Rysshärjningarna på Söderön

Sommaren 1719 ödelades stora delar av den svenska ostkusten, från Norrköping i söder till trakterna av Gävle i norr, av den ryske tsaren Peter den stores galärflotta. Sammanlagt 130 galärfartyg och ett hundratal mindre farkoster skeppade över 26 000 man, infanteri och kavalleri till den svenska kusten. De brände och härjade i över fem veckor.

Ryssberget vid Havsvik på Raggarö

Från Ryssberget vid Havsvik på norra Raggarön kunde de ryska galärerna iakttas på sin väg från Singö, som stod i lågor, på sin väg norrut mot Öregrund.

Vy mot Singöhållet från Ryssberget

Östhammars stad brändes ned den 17 juli 1719 av ryska kosacker utom kyrkan som skonades på tsarens befallning. I Börstil brändes dock kyrkan ned. En dag senare, den 18 juli 1719, brändes och plundrades även Öregrund.

Ryssarnas härjningar fortsatte sedan norrut upp mot Gävle. På återvägen härjades Öregrund ytterligare en gång, och nu även Söderön. Tuskö med då 10 gårdar brändes, så även Nolsterby, Mälby och Yttersby. Björnäs, Långalma och Svartnö undkom dock ryssarnas härjningar.

En fyllig beskrivning finns i Söderöposten nr 2 och 3, år 2011.

Söderön i kommunens översiktsplan

En översyn pågår av översiktsplanen för Östhammars kommun med sikte på behandling i kommunfullmäktige i slutet av 2014 och att ha vunnit laga kraft i januari 2015. Översynen kan få betydelse för Söderön och för byarna inom Hembygdsföreningens område. Föreningen kommer att följa det fortsatta planarbetet.

Varje kommun ska ha en aktuell översiktsplan. Detta är reglerat i plan- och bygglagen. Översiktsplanen ska ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas samt om hur den bebyggda miljön ska utvecklas och bevaras.

Vad är en översiktsplan

Den moderna översiktsplaneringen har två huvudsyften, dels att utgöra ett politiskt program för viktiga utvecklingsfrågor på lång sikt, dels att vara underlag vid detaljplanering. I översiktsplanen ska allmänna intressen redovisas, särskilt riksintressen, samt de miljö- och riskfaktorer som måste beaktas vid beslut om mark- och vattenanvändning. De tidigare planformerna generalplan och kommunöversikt används inte längre.

Översiktplanen är obligatorisk och ska gälla hela kommunen. Viktiga frågor som ska behandlas är bl.a. bebyggelsestruktur, bostäder, miljömål, fritidsbebyggelse, turism, kollektivtrafik mm. Översiktplanen kan fördjupas för delar av kommunen t.ex. för en tätort eller stadsdel eller för ett område av speciellt intresse t.ex. vindkraft, vattenvårdsområden mm. För vår kommun kommer fördjupningar att göras för kusten, vindkraft och vattenfrågor. Översiktplanen är inte bindande för myndigheter och enskilda utan ska ses som ett strategiskt underlag.

Insyn och påverkan

Den lagreglerade planprocessen ska ge allmänheten möjligheter att få insyn i och påverka innehåll och utformning av planen. Samråd ska ske med kommuninnevånare, fastighetsägare, intresseföreningar, länsstyrelsen och andra kommuner. Det är här Hembygdsföreningen kan komma in i bilden.

Dialogturné 2013

Mellan april och september i år kommer en s.k. Dialogturné att genomföras till ett 30-tal platser i och utanför kommunen för att möta kommuninnevånare och besökare. Under hela planeringsprocessen kommer fokus att läggas på medborgardialog. Turnén genomförs med en stor släpvagn som fungerar som mo-

bil utställning. Översiktsplanens tjänstemän kommer att medverka. Utställningsvagnen kommer till Söderögården lördagen och söndagen den 13 och 14 juli, dvs. blir en del i Söderödagen på söndagen. *Passa på tillfället att ta del av planerna och möjligheterna att påverka!*

Översiktsplanen ska ställas ut för offentlig granskning under minst 2 månader vilket blir i slutet av 2014, och ska därefter antas av kommunfullmäktige .

ÖSTHAMMARS KOMMUN
- 19 86 AV FÖRÄNDR

Dialogturné 2013

- passa på och häng med oss!

Mellan april och september kommer Östhammars kommuns slutförvarshet och översiktsplanens tjänstemän att vara ute och möta våra kommuninvånare och besökare på ett trestadigt platser i och utanför kommunen.

Vi kommer att resa runt med en stor släpvagn som fungerar som mobil utställning. Vårt mål är att fånga in så många synpunkter som möjligt gällande kommunens utveckling, och gällande frågor om prövningen kring arealen för att bygga ett slutförvar i kommunen.

Turnén är anpassad för att möta människor när de är lediga, och kommer därför att ha toppstider främst under kvällar och helger. Under april kommer vi att besöka ett antal olika skolor i kommunen. Vi har planerat ruttan för att kunna delta på så många stora arrangemang i kommunen som möjligt, till exempel musikveckan och båtveckan.

Vi kommer att annonsera regelbundet under hela turnéperioden i lokala tidningar och även på webben. Turnén kommer att ha en egen kampanjsida, blogg och finnas på sociala medier.

Vi ser väldigt gärna att du som är aktiv i din hembygd på något sätt passar på och har aktiviteter i samband med vårt besök. Tveka inte att kontakta oss för mer information eller om du har frågor:
oversiktsplan@osthammar.se
slutforvarsheten@osthammar.se

TURNÉPLAN

04 - 04	Östhammar
18 - 18A	Gene
14 - 13A	Ålands
18 - 18A	Ösarebybruk
23A	Paromark
24 - 24A	Östhammar
10 - 11B	Påls
13 - 14B	Östhammar
17 - 18B	Ösarebybruk
22 - 22B	Lövåsa
24 - 24B	Östhammar
31B - 31A	Dönsåsa
06	Hölsås
06	Östhammar
7 - 8A	Hägelhamm
13 - 15A	Gene
26 - 27A	Vård
28B	Raggaren
29B	Narvåsa
30A	Öngnåst
07	Gene
27	Östhammar
37	Ösarebybruk
47	Öngnåst
57	Östhammar
087	Raggaren
117	Treanby
127	Börnsby
137	Långåsa
17 - 187	Sand
197	Sevåsa
20 - 217	Börnsby
138	Öngnåst
6 - 9B	Gråst
10-11B	Ösarebybruk
16 - 17B	Käll
21 - 22B	Paromark
24 - 25B	Hölsås
28 - 29B	Ålands
30B	Stoby
31B - 19	Budy
09	Hägelhamm
11 - 129	Torp
18 - 199	Sörpings
23 - 249	Uppsala

Underlag

En inledande dialog med invånare i kommunen har genomförts under 2012. En del av de synpunkter som kommit fram är bl.a. att det generellt är en bra kommun att bo i, att all service finns i kommunen och att det finns bra kollektivtrafik till Uppsala. Man tycker också att det behövs mer bostäder och ett bredare utbud, det behövs fler jobb i kommunen, vård och skola måste fungera och satsas på, samt att det behövs fler aktiviteter för barn och ungdomar. Materialet kommer att vidareutvecklas till dialogturnén.

Bengt Skagersjö

Döingar, oäktingar och nya kusiner

Nu har studiecirkeln om släktforskning slutat och vi får fortsätta på egen hand. Marianne Söder, Eva Medin och Irene Segersköld Lindén har guidat oss på en spännande resa genom alla arkiven. Det är helt enormt hur mycket information som man kan få fram vid sitt eget köksbord. Med det kan man få klarhet som sina förfäder och hela sin härstamning, hitta okända släktingar, få gamla berättelser bekräftade eller dementerade, kanske hitta bouppteckningar som förklarar varifrån pengarna kom (eller när dom försvann!). Det blir också en koppling mellan den egna släktens historia och vad som hände i Sverige under de senaste seklerna. Kanske hittar man en koppling till vallonerna, det händer ofta här i norduppland, och då finns massor av information och oväntade släktband.

Allt man hittar är ju inte rosenrött. Att stämplas som oäkting var inte passande, men det var lätt hänt om giftermålet kom lite för sent. Barnkullarna var ofta stora men barnadödligheten var hög och livslängderna kortare än i dag, så det var ganska få som blev riktigt gamla. Hos gamla vallonsmeder finns ofta noteringar om att han var lam eller ofärdig - säkert resultatet av hårt arbete. Under 1800-talet var hyckleriet utbrett, så det är inte ovanligt att vi nu hittar kusiner och släktingar, som förut varit förtigna. Ibland finns brutala noteringar om att någon är idiot eller obefintlig, onykter eller straffad. Ett stort nöje är att kunna berätta för kusinerna i USA om deras månghundraåriga rötter - dom blir helt entusiastiska.

Hans Tibell m fl

Tidig vår på Söderön.

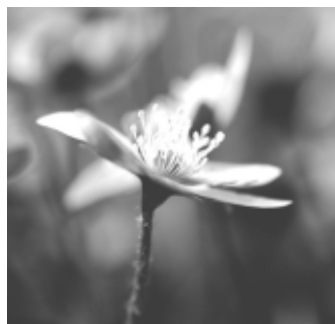
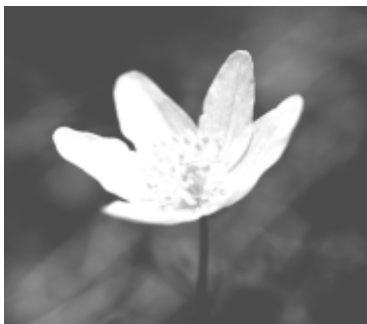
Våren är en fantastisk period på Söderön. Som naturfotograf så har man möjlighet att skapa hur många bilder som helst. Det är bara fantasin och tiden som begränsar.

De första blåsipporna är lika välkomna när de börjar blomma. Som naturfotograf så är det bara att inta horisontellt läge ute i markerna. Samma sak gäller när vitsipporna, tussilagon o.s.v. visar sig.

En vårlördag för några år sedan så bestämde jag mig för att fotografera de första blåsipporna i fint kvällsljus. Jag hade tidigare på dagen konstaterat att de första blåsipporna hade slagit ut i diket på väg ner till Älvsnäs. Jag lämnade stugan med kameran runt halsen. När jag kom fram till diket så var det bara att lägga sig platt på magen. Detta för att komma i nivå med sipporna. Jag låg där och fotograferade i en kvart, innan det värkte så mycket i kroppen att jag var tvungen att resa mig upp. Samtidigt som jag reser mig ur diket så kommer en bil som är på väg ner till Älvsnäs. Föraren stannar och vevar ned rutan och frågar om jag behöver hjälp. Han trodde givetvis att jag ramlat ner i diket. Ingen är ju så tokig att han frivilligt lägger sig där. När jag svarade att jag behöver ingen hjälp, jag har bara fotograferat blåsipporna, så såg han något undrande ut, vevade upp rutan och åkte vidare.

Jag känner det som ett stort privilegium att ha möjlighet att varje vår och sommar få vistas i Söderöns natur med dess stora rikedom av blommor och örter.

Kenneth Meijer www.naturibild.se

Styrelse	Telefon	E-post
Hans Tibell	70055 el. 08-659 47 75	neisti-2004@telia.com
Viveka Westman	70028 el. 08-15 86 12	westsson@tele2.se
Bengt Skagersjö	070-51 654 52	bengt.skagersjo@telia.com
Ulla-Britt Jansson	320 31	
Christer Mattsson	704 90	xrizter@telia.com
Margit Bergström	324 64	
Anders Westerberg	323 75 el. 070-222 03 81	familjenwesterberg@telia.com
Ersättare		
Robert Carlsson	703 41	robert_carlsson@telia.com
Agnetha Eriksson	701 35	
Hans Gustavsson	416 46	
Bibbi Jansson	701 06	bibbij@spray.se
Anders Wedin	701 31	
Revisorer		
Margaretha Mattsson	321 59	
Lage Löwén	702 59	
Ersättare		
Mats Jorlin	701 62	
Valberedning		
Arne Westerberg	700 24	
Patrik Westerberg	070-673 51 68	
Ann-Marie Frylmark	702 10	